Дневникъ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Четвърта редовна сесия.

11 засѣдание, сѫбота, 1 декемврий 1917 година.

(Открито отъ прѣдседателя д-ръ Д. К. Вачовъ въ 4 ч. и 15 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателтъ: (Звъни) Засѣданието се открива. Г. секретарьтъ ще провѣри по списъка кои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители присѫтствуватъ.

Секретарь д-ръ В. Нейчевъ: (Прочита списъка. Отсѫтствуватъ народнитѣ прѣдставители: Георги Абаджиевъ, Михаилъ Аврамовъ, Георги п. Анастасовъ, Захарий Ангеловъ, Константинъ Апостоловъ, Димитъръ Арнаудовъ, Марчо Атанасовъ, Недѣлко Атанасовъ, Никола Атанасовъ, Щерю Атанасовъ, Тефикъ х. Ахмедовъ, Милко Бечевъ, Христо Божички, Александъръ Ботевъ, Недѣлко Бракаловъ, Атанасъ Буровъ, Костадинъ Василевъ, Йонко Веселиновъ, Илия Вълчевъ, Тома Вълчевъ, Христо Гендовичъ, Георги Генковъ, д-ръ Никола Георгиевъ, д-ръ Христо Георгиевъ, Дѣлчо Георгиевъ, Сѫбо Георгиевъ, Георги Голевъ, Василъ Гулевъ, Георги Данаиловъ, Юрданъ Дечевъ, Димитъръ Джанкардашлийски, д-ръ Петъръ Джидровъ, Александъръ Димитровъ, д-ръ Димитъръ Димитровъ, Гочо Димовъ, Василъ Димчевъ, Тодоръ Димчевъ, Станчо Доневъ, Димитъръ Драгиевъ, Бешко Дуновъ, Иванъ Желевъ, Станю Златевъ, Дончо Златковъ, Младенъ Златковъ, Шакиръ Зюмриевъ, Юсуфъ Ибраимовъ, Никола Калчевъ, Белизаръ Каракашевъ, Миле Каралеевъ, Василъ Карапанджовъ, Мехмедъ Кемалъ, д-ръ Симеонъ Кехлибаровъ, Георги Кирковъ, Илия Кирковъ, Ангелъ п. Кировъ, Маринъ Ковачевъ, Василъ Коларовъ, Иванъ Колевъ, Андрей Коновъ, Иванъ Костовъ, Добри Кротневъ, Никола Кръстановъ, Янко Куцаровъ, Ангелъ Кундалевъ, Димо Кьорчевъ, Тодоръ Лукановъ, Григоръ Маджунковъ, Стефанъ Манафовъ, Христо Марковски, Никола Марчевъ, Александъръ Механджийски, Хафузъ Сали Мехмедовъ, Георги Миневъ, Станчо Момчевъ, Никола Мушановъ, Никола Наумовъ, Начо Начевъ, Адамъ Нейчевъ, Василъ п. Николовъ, Константинъ Николовъ, Мано Облаковъ, Петъръ Панайотовъ, Кръстю Пастуховъ, Тома Пенковъ, Еню Петковъ, Методий Петровъ, Венедиктъ Поповъ, Георги Поповъ, Димитъръ Поповъ, Стефанъ Поповъ, Георги Поцковъ, Тотю Продановъ, Христо Радойковъ, Александъръ Радоловъ, д-ръ Еню Разпоповъ, Коста Ранковъ, Юрданъ Рашевъ, Сабри бей Салимовъ, Аврамъ Свинаровъ, Коста Сидеровъ, Иванъ Симеоновъ, д-ръ Фоти Симеоновъ, Атанасъ х. Славчевъ, Нено Станевъ, Илия Стоевъ, Дечо Теневъ, Якимъ Ушевъ, Исмаилъ Хакѫ бей, Хашимъ бей, Никола Хитровъ, Александъръ Христовъ, Талятъ Мехмедъ х. Хюсеиновъ, Иванъ Цановъ, Найчо Цановъ, Стоянъ Чешмеджиевъ, Атанасъ Черневъ, Стоянъ Шиваровъ, Никола Шишковъ Юрданъ Юрдановъ и Христо Янковъ)

Прѣдседателтъ: Отъ 244 народни прѣдставители отсѫтствуватъ 121; има налице 123. Значи, има достатъчно число, за да може Народното събрание да се занимае съ въпроситѣ, които ще съобщя.

Постѫпили сѫ нѣколко заявления отъ народни прѣдставители за отпуски. Прѣдседателството не можеше да разрѣши нито на едного отъ тия, които искатъ отпуски: първо, защото смѣта, че 20-тѣ дни, които сме си почивали, сѫ достатъчни, за да могатъ народнитѣ прѣдставители да свършатъ домашнитѣ си работи; второ, защото всички тия искания се отнасятъ до отпуски за повече отъ десеть дни, и, трето, защото отпускитѣ, които се искатъ, трѣбва да се искатъ прѣдварително, прѣди да се използуватъ. Народното събрание, обаче, е суверенно да разрѣши или да не разрѣши на тия, чиито заявления ще докладвамъ сега.

Струмишкиятъ народенъ прѣдставитель г. Тома Пенковъ отъ Горна-Джумая телеграфически иска по домашни причини да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Гюмюрджинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Хашимъ бей иска съ телеграма отъ Пера, Цариградъ, да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ. Не указва причини. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Видинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Милко Бечевъ иска съ телегарма отъ Ломъ да му се разрѣши 2-дневенъ отпускъ, начиная отъ днесъ. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Търновскиятъ народенъ прѣдставитель г. Михаилъ Аврамовъ съ телеграма отъ Свищовъ моли да му се разрѣши 10-дневенъ отпускъ по домашни причини, считанъ до 10 декемврий включително. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Гюмюрджинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Хафузъ Сали Мехмедовъ моли да му се даде 8-дневенъ отпускъ, понеже се чувствувалъ неразположенъ и понастоящемъ ималъ силна хрема, която прѣчи на пѫтуването му отъ Гюмюрджина. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема. Само че, като не се приема сега, слѣдващия пѫть, ако възобновятъ заявленията си и искатъ да имъ се оправдае отсѫтствието, да не се приема. (Смѣхъ)

Търновскиятъ народенъ прѣдставитель г. Юрданъ Юрдановъ съ телеграма отъ Габрово моли да му се разрѣши

10-дневенъ отпускъ, начиная отъ днесъ. Не указва причини. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Струмишкиятъ народенъ прѣдставитель г. Никола Наумовъ съ телеграма отъ Бернъ моли да му се разрѣши 20-дневенъ отпускъ. Г. Никола Наумовъ, както въ извънредната, така и отъ началото на редовната не е присѫствувалъ и иска само отпускъ. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Пловдивскиятъ народенъ прѣдставитель г. Василъ Гулевъ отъ Станимака моли да му се счита въ отпускъ днешния день, защото, по независящи отъ него причини, не е можалъ да присѫствува. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Плѣвенскиятъ народенъ прѣдставитель г. Александъръ Димитровъ, съ заявление моли да му се разрѣши 2-дневенъ отпускъ за 3 и 4 декемврий. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Търновскиятъ народенъ прѣдставитель г. Недѣлко Атанасовъ моли да му се разрѣши 2-дневенъ отпускъ за засѣданията на 3 и 4 декемврий. Не указва причини. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Търновскиятъ народенъ прѣдставитель г. Никола Мушановъ моли да му се разрѣши 20-дневенъ отпускъ по домашни причини. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Варненскиятъ народенъ прѣдставитель г. Коста Ранковъ съ телеграма отъ Цюрихъ моли 5-дневенъ отпускъ, начиная отъ 3 декемврий. Които сѫ съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. Малцинство. Не се приема.

Има думата г. министъръ-прѣдседателтъ.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Г. г. народни прѣдставители! Откакъ се раздѣлихме станаха важни промѣни въ една отъ воюващитѣ противъ насъ държави. Тия промѣни сѫ извѣстни на всички ви. Българското правителство, вѣрно на заявлението, което направи съ нотата си отъ 12 декемврий миналата 1916 г., както и въ отговоритѣ си на нотитѣ на прѣдседателя на сѣвероамериканскитѣ държави и на Свещейшия Папа, бѣ винаги готово да приеме, щомъ му се направи отъ противната страна, прѣдложение за примирие и миръ, щомъ му бѫде направена тази покана отъ воюващитѣ противници. Българското правителство, слѣдователно, не можеше да откаже на прѣдложението, което сега му се направи отъ страна на врѣменното руско републиканско правителство, начело съ прѣдседателя, народенъ комисарь, Ленинъ, подписано и отъ народния комисарь, който ржководи външнитѣ работи въ Русия, Троцки. Правителството, прочее, отговори на това прѣдложение, че е готово да влѣзе въ прѣговори за примирие съ прѣдставителитѣ на новото републиканско руско правителство. (Ржкоплѣскане въ крайната лѣвица) Доколкото свѣдѣнията ни сѫ вѣрни, въ едно най-скоро врѣме ще да има опрѣдѣлени делегати отъ страна на врѣменното републиканско руско комисарство, които да влѣзатъ въ прѣговори съ нашитѣ делегати, както и съ ония отъ съюзницитѣ ни. България не можеше да не приеме такова едно прѣдложение затуй, защото тя счита, че е извършила своята военна цѣль — България е вече постигнала своя идеалъ, обединението си въ нейнитѣ политически граници, Македония съ Моравия и Добруджа Ето нашата главна основа, върху която по-нататъкъ ще има да стават прѣговори за сключване на единъ сепаративенъ или общъ миръ съ воюващитѣ държави. (Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Прѣдседателтъ: Има да направя още нѣколко съобщения, слѣдъ което ще опрѣдѣлимъ дневния редъ за слѣдующето засѣдание.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че сѫ постѫпили всичкитѣ бюджетопроекти на царство България, заедно съ приходния и законопроектътъ за бюджета. Тѣзи бюджетопроекти, понеже сѫ доста голѣми и не могатъ да се раздаватъ вѫтрѣ въ залата, ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да си ги взематъ подъ разписка въ списъка отъ канцеларията.

Другитѣ законопроекти и прѣдложения, които сѫ постѫпили, сѫ слѣдующитѣ:

Законопроектъ за облагане съ данъкъ увеличенитѣ печалби прѣзъ войната Този законопроектъ ще се разгледа заедно съ прѣдложението, направено отъ парламентарната група на Работническата социалъ-демократическа партия по сѫщия прѣдметъ;

Законопроектъ отъ Министерството на войната, за допълнение § 8 отъ закона аз измѣнение и допълнение на врѣменното положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно врѣме;

Законопроектъ отъ Министерството на вѫтрѣшнитѣ работи и народното здраве за измѣнение и допълнение на чл. чл. 3, 4 и 15 отъ закона за подпомагане на нуждающитѣ се войнишки сѣмейства прѣзъ врѣме на мобилизация и война;

Законопроектъ отъ Министерството на финанситѣ за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 1.000.000 л. за раздаване помощи на ограбенитѣ и опажарени сѣмейства въ Босилеградско отъ нахлуването на сръбскитѣ четници прѣзъ м. май 1917 г.;

Прѣдложение отъ Министерството на вѫтрѣшнитѣ работи касателно разрѣшаването на Пловдивската община да отдаде подъ концесия на Иванъ Д. Ивановъ, постройката на здание за градски театъръ;

Прѣдложение отъ Министерството на финанситѣ, за приемане на държавна служба въ Държавната печатница австрийски поданикъ Антонъ П. Хампелъ още за една година;

Отчетъ отъ управлението на държавнитѣ и на гарантиранитѣ отъ държавата дългове за 1915 и 1916 г.

Прѣдложение отъ Земледѣлската парламентарна група за обезщетяване уврѣденитѣ земледѣлски стопанства при реквизиране работния имъ добитъкъ;

Прѣдложение отъ сѫщата парламентарна група за ограничение прѣхвърлянето собствеността на недвижими имоти (покрити и непокрити стежания) върху инородци — не български поданици и

Подновяване законопроекта за прѣслѣдване и изтрѣбление на разбойничеството, който мина на първо четене въ третата редовна сесия и е разгледанъ отъ комисията за второ четене.

Освѣнъ това, г. г. народни прѣдставители, считамъ за нужно да ви съобщя, че сѫ постѫпили повече отъ 48 телеграми отъ Добруджа. Разтревожено тамъ населението отъ слуха, че има споръ за тоя край, дали да остане въ България или не, постѫпили сѫ отъ всички градове и села отъ Сѣверна Добруджа тия телеграми съ съдържание: заявяватъ, че по никой начинъ нѣма да допуснатъ вражески кракъ да мърси хубавата избавена съ братска кръвь Добруджа. Люлката на първото българско царство, казватъ, не подлежи на споръ. Готови сѫ да защитятъ съ всички срѣдства тая скѫпа българска земя, която е прѣпълнена съ хиляди гробове на млади доблестни български синове, сложили коститѣ си за освобождение на родния край отъ хищнически ромънски гнетъ. Обявяватъ всѣкиго, който оспорява тоя край на първото българско царство на Аспаруха и Добротича, за тѣхенъ врагъ. Добруджа е българска земя и българска трѣбва да си остане завинаги. Който оспорва това, ако е българинъ, прѣдатель е, ако е чужденецъ, нашъ врагъ е.

Д-ръ Б. Вазовъ: (Ржкоплѣска)

Прѣдседателтъ: Всички искатъ най-настоятелно присъединяването на Добруджа къмъ майка-България. Това е съдържанието на всички тия телеграми. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

В. Молловъ: Моля да се прочетатъ телеграмитѣ и да се запишатъ въ протоколитѣ текстуално.

Прѣдседателтъ: Казахъ съдържанието имъ

М. Такевъ: Да се дадатъ на стенографитѣ да ги впишатъ въ протокола.

Прѣдседателтъ: Ще се дадатъ. Азъ ги съобщавамъ на народното прѣдставителство.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Не е толкова важно, защото този въпросъ е разрѣшенъ; тѣ сѫ безпрѣдметни.

М Такевъ: Толкозъ по-добрѣ.

Нѣкой отъ лѣвицата: Какъ е разрѣшенъ — кажете ни.

Прѣдсѣдателътъ: Има думата г. Янко Сакъзовъ.

Я. Сакъзовъ: Г. г. народни прѣдставители! Днешния день, споредъ извѣстията получени вчера и онзи день, руското републиканско правителство прѣдлага да се започнатъ прѣговори за примирие и миръ. Азъ бѣхъ вземалъ думата да попитамъ и подканя българското правителство да се отзове благоприятно на този позивъ, и съ удоволствие констатирамъ, слѣдъ заявленията на г. министъръ-прѣдсѣдателя, че българското правителство се отзовало съ готовность да приеме да прѣговаря за примирие и миръ.

Азъ нѣма какво повече да кажа, освѣнъ да пожелая щото българското правителство да схване тежкия моментъ, въ който то е поставено, за да не остави и тази стъпка, направена официално отъ руското правителство, да излѣзе несполучлива и несбъдната. Ние, българитѣ, твърдимъ на всѣка стъпка, че нашитѣ цѣли не съ завоюване на чужди земи, а нашитѣ цѣли съ: обединението на българския народъ въ границитѣ на неговото племе. Ние бихме помолили, ние бихме настояли и настояваме прѣдъ българското правителство, щото въ тия прѣговори, които ще започнатъ въ едно най-късо врѣме, българското правителство да се покаже готово не само на думи, но и на дѣло да се споразумѣе съ руското правителство относително ония задачи, които то прѣслѣдва, като бъде отстъпчиво, . . .

С. Дойчиновъ: Тамъ, кѫдѣто може.

Я. Сакъзовъ: . . . дотолкозъ, доколкото не се накърняватъ интереситѣ на българското плѣме, но въ сѫщото врѣме като има прѣдъ видъ, че единъ миръ на Балкана не може да бъде траенъ, ако всѣка една отъ националноститѣ, живущи въ него, иска докрай, до послѣдната точка да бъдатъ изпълнени нейнитѣ задачи. Мирътъ на Балканитѣ, слѣдъ като се има прѣдъ видъ главниятъ принципъ, националността да бъде обединена, мирътъ на Балканитѣ трѣбва да бъде сѫщо миръ на споразумѣние. Такъвъ миръ, какъвто и въ Германия канцлерътъ на империята заяви, че тѣ прѣслѣдватъ — миръ на споразумѣние. Ако, г. г. народни прѣдставители, между капиталистическитѣ и империалистически държави може да се издигне лозунгътъ: миръ за споразумѣние, то и между малкитѣ държави на Балкана, които искатъ да влѣзатъ въ своитѣ национални граници, този миръ е не само възможенъ, но и наложителенъ.

Ние се надѣваме, че българското правителство ще разбере голѣмата отговорность, която лежи на него, ако то съ своитѣ искания и съ своя начинъ на третиране въпроситѣ направи невъзможно едно примирие, единъ миръ тъй желанъ, краснорѣчиво желанъ отъ цѣла Русия, тъй желанъ отъ България и отъ цѣлия свѣтъ. Азъ се надѣвамъ, че българското правителство ще има прѣдъ видъ тѣзи народни желания и ще постъпи съобразно съ тѣхъ.

Прѣдсѣдателътъ: Има думата г. Димитъръ Благоевъ.

Д. Благоевъ: Г. г. народни прѣдставители! Нашата парламентарна група, много скоро слѣдъ прѣкратяване засѣданията на Народното събрание, подаде на г. министъръ-прѣдсѣдателя, съ копие до г. прѣдсѣдателя на Народното събрание, една резолюция, съ която го покани да свика часъ по-скоро Народното събрание, въ което да се разгледа въпросътъ за прѣдложението на руското революционно правителство за примирие и миръ. Тогава още не бѣше ясенъ въпросътъ, само се говорѣше, че ще има примирие и миръ, и ние смѣтнахме за нужно да обърнемъ вниманието на г. министъръ-прѣдсѣдателя, за да свика Народното събрание да разискваме върху условията за примирие и миръ. Сега вече, понеже съ възобновени засѣданията на Народното събрание, ние ще искаме да се разгледа въ самото Народно събрание нашето прѣдложение, което се свежда въ сѫщность къмъ разглеждане условията за примирие и миръ.

Извѣстно е, че вече има прѣдложение за примирие и даже за прѣговори за миръ, и то е прието отъ съюзницитѣ на България. Австрия го е приела най-категорично, безъ всѣкакви резерви, а Германия — още съ извѣстни резерви. Обаче България има най-голѣмъ интересъ да се произнесе върху условията за миръ и примирие веднага и тъй сѫщо безъ всѣкакви резерви. Както България можа да продължи войната и да завладѣе това, което искаше, тъй сѫщо тя може да стане и причина за съкратяването на войната и даже за сключване на мира. Сега, когато руското революционно правителство, както отъ всичко изглежда, е рѣшено да наложи миръ на своитѣ съюзници прѣди всичко и се надѣва да го достигне не толкова съ съгласието на правителствата, които, очевидно, не искатъ миръ, но се надѣва да достигне този миръ чрѣзъ народитѣ, ние сме убѣдени, че руското революционно правителство ще може да наложи на народитѣ да поискатъ отъ своитѣ правителства да сключатъ вече миръ. Обаче щомъ е тъй, първото нѣщо, което се налага на нашия Парламентъ, на Народното събрание въ България, то е именно да поеме въ рѫцѣтѣ си този въпросъ и да постави въпроса: какви съ условията, при които може да се сключи мирътъ?

Я. Сакъзовъ: Интерпелацията трѣбва да се тури на дневенъ редъ.

Д. Благоевъ: Защото ние имаме този въпросъ почти категорично поставенъ. И азъ помня думитѣ на г. министъръ-прѣдсѣдателя прѣди вдигането на засѣданията, когато каза, че той се опира на Парламента. Щомъ е тъй, тогава ще трѣбва именно по този най-важенъ въпросъ да се опре на Парламента, и Парламентътъ да изкаже своето мнѣние и да поеме своята длъжность, да разисква върху тия условия, като поиска прѣди всичко отъ г. министъръ-прѣдсѣдателя да ни даде точни данни: какви условия се прѣдлагатъ за примирие и миръ, и какви условия приема българското Народното събрание.

Туй е, на което искахъ да обърна внимание и върху което нашата група настояваше — да се разисква вече отъ Народното събрание този въпросъ за условията на мира. Той трѣбва да се постави на дневенъ редъ още въ първото засѣдание.

Прѣдсѣдателътъ: Има думата г. Никола Харлаковъ.

Н. Харлаковъ: Г. г. народни прѣдставители! Като се присъединявамъ напълно къмъ прѣдложението, направено отъ народния прѣдставитель г. Благоевъ отъ името на тѣхната фракция относително необходимостьта, щото Народното събрание да се занимае съ условията на мира и да формулира то своето гледище заедно съ правителството, което, разбира се, присѫтствува въ засѣданията на Народното събрание, азъ искамъ да направя едно конкретно прѣдложение по този въпросъ.

Вие знаете, че въ всички дебати, които станаха отъ една година насамъ, откогато се направи първата крачка къмъ мира, въ форма на едно формално прѣдложение за миръ, въ всички дебати въ пресата и въ парламентитѣ почти навсѣкѫдѣ се застъпва гледището, че мирътъ трѣбва да бъде траенъ, че едва-ли не главната цѣль на тази война е била да се разрѣшатъ всички спорни въпроси, за да се получи едно положение стабилно, едно положение на продължителенъ, траенъ миръ. Едно отъ условията за тоя миръ, изтъквано отъ европейската демокрация, начело съ руската революционна демокрация, това е: прѣговоритѣ за този миръ да не бъдатъ тайни, и въобще да се прѣмахне практиката на тайнитѣ прѣговори и договори между правителствата, които създаватъ опасни, застрашаващи европейския и общочовѣшкия миръ, съюзи. Е добрѣ, когато пристъпяме — нека вѣрваме, че пристъпяме — къмъ ликвидацията на едно положение, което се създаде благодарение на тайнитѣ договори и тайнитѣ съюзи, не само задъ гърба на демокрацията, а и задъ гърба на цѣли народи, съюзи, създадени съ цѣль противонародна както по отношение на другитѣ народи, противъ които се правѣха, тъй и по отношение на самитѣ народи, които се съюзяваха, когато пристъпяме къмъ ликвидацията на това положение, менѣ ми се струва, че е врѣме да излѣземъ отъ онова положение на тайни прѣговаряния и на тайни договаряния, защото тия тайни прѣговаряния и тайни договаряния могатъ да докаратъ до тайни положения и тайни съюзявания, които ще бъдатъ новъ източникъ за въоръжени конфликти и за нови войни. Вие си спомняте, че прѣди падането на прѣдшествующето революционно руско правителство начело съ Керенски, централниятъ комитетъ на рускитѣ работнически и войнишки депутати бѣше изработилъ единъ наказъ, една програма на своитѣ делегати, които трѣбваше да отидатъ въ Парижъ на тѣхната съюзническа конференция да защитятъ гледището върху мира на руската революционна демокрация. Вие си спомняте сѫщо така, че покрай онѣзи програмни насоки за разрѣшаване на конкретни въпроси бѣше и положението, че прѣговоритѣ и договоритѣ за прѣкратяване на днешната война и за сключване

на мира трѣбва да бѫдатъ санкционирани не само отъ правителствата, но да бѫдатъ водени и санкционирани и отъ прѣдставителитѣ на съотвѣтнитѣ парламенти. Ако тия, които носятъ отговорностьта за тази кървава касапница, която продължава четири години, по тѣзи или онѣзи мотиви иматъ искреното желание да сключатъ единъ траенъ миръ, единъ миръ, който ще гарантира спокойното културно развитие на човѣчеството, а не единъ миръ съ тайни замисли за нови конфликти, за нови войни, когато намѣрятъ слабото мѣсто на противната групировка или на онѣзи държави и народи, по отношение на които тѣхнитѣ цѣли не сѫ постигнати, сега е моментътъ да дадатъ доказателство, че дѣйствително тѣ възприематъ това общо, необходимо, неизбѣжно условие за такъвъ единъ миръ: мирътъ да бѫде сключенъ въ извѣстенъ смисълъ отъ самитѣ народи, като прѣговоритѣ се водятъ не само отъ тайни, неизвѣстни делегати на правителствата, но като се делегиратъ къмъ тѣзи правителствени делегати и делегации на парламентитѣ.

Прочее, като поддържамъ напълно прѣдложението на тѣсната социалистическа група, азъ апелирамъ къмъ правителството и правя отъ себе си прѣдложение: само то да се занимае и само да вземе инициятивата за избиране на една делегация отъ българското Народно събрание, която, заедно съ делегатитѣ на правителството, да отиде тамъ, кѫдѣто трѣбва да се срещнатъ съ делегатитѣ на онія, които сѫ направили прѣдложение за миръ, и заедно да водятъ прѣговоритѣ, и, ако е необходимо, да сключатъ договоръ за приключване на тази война, за установяване на единъ дѣйствителенъ миръ, който, при тази гласность и при тази санкция на народитѣ, може да има необходимата гаранция да бѫде траенъ, и да се избѣгнатъ по-нататъшъ евентуалнитѣ нови конфликти и кървави борби.

Отъ дѣсницата: И ние не сме противъ.

Прѣдседателътъ: Има думата г. министъръ-прѣдседателътъ.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Г. Харлаковъ е прѣсенъ, и азъ мислѣхъ, че ще съобщи нѣщо, което ние не знаемъ, защото все-таки когато тѣ сѫ разисквали тамъ, все има нѣщо, което не знаемъ, при всичко, че тѣ сѫ партизани да нѣма тайни договорни споразумѣния, а всичко да бѫде явно. Ние щомъ сме приели поканата, която се прави отъ страна на едно републиканско врѣменно руско управление чрѣзъ комисаритѣ, приели сме сѫщеврѣменно и тѣхния принципъ, че нѣма да има тайна. Ако ние скриемъ, какъ ще скриятъ делегатитѣ на Ленина? Тѣ ще разискватъ всичко явно, всичко ще бѫде извѣстно. Но независимо отъ това и ние нѣма да скриемъ нищо, защото, ако искахме да скриемъ, нѣмаше защо сега да правя тази декларация и да съобщавамъ на народното прѣдставителство, че сме приели поканата на врѣменното републиканско руско комисарско управление.

Х. Кабакчиевъ: Трѣбва да се вдигне цензурата и да се разисква свободно въ печата.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Вие много искате. — Слѣдователно, тайна нѣма да има. Когато ще прѣдставятъ условията си онія, които канятъ за примирие и миръ, прѣди ние да ги получимъ тукъ, по въздуха ще бѫдатъ пръснати по цѣлъ свѣтъ, и ще ги знае всѣки, защото въ туй отношение е правъ Харлаковъ като казва, че тѣ не искатъ да правятъ тайно примирие и таенъ миръ съ правителствата, ами съ всички народи. Слѣдователно, когато се касае до народи, нѣма да има никаква тайна, всичко ще бѫде извѣстно, и онова, което ще се прѣдполага отъ крайната лѣвица, че нѣма да бѫде извѣстно и ще се таи, азъ заявявамъ отъ моя страна, че нѣма да го крия. Азъ ще бѫда въ случая единъ видъ комисарь на народното прѣдставителство, защото правителството е делегатъ на Народното събрание; тъй че ние сме по право делегати и нѣма нужда да се избиратъ трети и четвърти делегати. Ние имаме болшинство и сме делегация на Народното събрание. (Ржкоплѣскане въ дѣсницата и дѣсния центъръ) Днесъ-утрѣ, ако има нѣщо сериозно, ние сме тукъ, както казва г. Благоевъ, вече Събранието е свикано, ще го съобщимъ и ще вземемъ поддръжка оттукъ, защото този миръ, който ще сключимъ, не е миръ за правителството, а е миръ за народитѣ, не е миръ за никаква политическа партия, а за българския народъ, за българското общество.

Сега искатъ да знаятъ условията за примирието. Такива нѣма. Канени сме да приемемъ прѣдложение за примирие и ние отговаряме: „Да, приемаме го, защото и ние сме искаме това“. Ние сме го казали още миналата година. Какви условия ще има, делегатитѣ на Ленина ще ни кажатъ, и азъ пакъ казвамъ, че прѣди да ви ги съобщя, вие ще ги знаете, защото примирие се води между народи, между общества, слѣдователно, и мирътъ ще бѫде между народи. Така щото, мисля, че трѣбва да бѫдемъ въ туй отношение задоволени, и нѣмаше защо да се изисква отъ лѣвицата да не се забравяме и че не ще искаме примирие или миръ. Азъ казахъ въ края на тази сесия, че нищо тайно отъ Народното събрание нѣма да държимъ и че нѣмаме интересъ да го държимъ. И бѣше ми много чудно, когато слѣдъ два дена, откато се вдигнаха засѣданията, получихъ едно писмо отъ прѣдставителитѣ на тѣснитѣ социалисти, да свикаме пакъ Събранието, защото настанали измѣнения въ Русия. Азъ казахъ на нѣкои отъ тѣхъ, че ние слѣдимъ какво става въ Русия, но ако до вчера имаше държави, които не признаватъ сегашното руско републиканско комисарско управление, ние сме направили една крачка по-напрѣдъ и трѣбва да получимъ въ това отношение похвалата на нашитѣ крайни партии, защото ние сме признали едно управление, което други, макаръ руски приятели, не сѫ още признали.

П. Даскаловъ: Тѣхни съюзници.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Да, тѣхни съюзници. — Така щото ние сме направили нѣщо повече отъ това, което се е очаквало, и вѣрвамъ, че ще бѫдемъ щастливи да се поздравимъ съ единъ миръ, който ще дойде отъ Изтокъ, както казваха нѣкои, прѣди да се започне войната. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Прѣдседателътъ: Има думата г. Петъръ Даскаловъ.

П. Даскаловъ: Г. г. народни прѣдставители! Ние отъ страна на болшинството имаме пълно довѣрие, че правителството ще изпълни дълга си тъй, както трѣбва и както изискватъ интереситѣ на България. Още прѣди да влѣземъ въ войната, българското правителство, което сключи тайни договори — казвамъ го: тайни договори — съ нашитѣ съюзници, Германия и Австрия, използува едно право на конституцията, право, което внесоха демократическитѣ елементи, Демократическата партия у насъ. И днесъ, когато отъ крайната лѣвица излизатъ и говорятъ, че демокрацията въ цѣла Европа е противъ тайнитѣ договори, както дѣйствително демокрацията въ Русия, Франция и другадѣ въ парламентитѣ и въ печата се бори за изхвърлянето правото на тайни договори, трѣбва въ днешното засѣдание на Народното събрание да се отбѣлѣжи, че въ България, която има най-демократическа конституция, тайнитѣ договори се въведоха тъкмо отъ демократическитѣ елементи, отъ Демократическата партия.

В. Молловъ: Не се въведоха отъ нея.

П. Даскаловъ: Демократитѣ у насъ измѣниха конституцията въ смисълъ, като дадоха право на държавния глава да сключва тайни договори. И, ако у насъ има Демократическа партия, която държи за демократическия принципъ фактически, а не само за лице, азъ й желая едно нѣщо: въ бѫдаще, когато ще бѫде на власть, да свика велико Народно събрание и да измѣни този членъ отъ конституцията, за което измѣнение и азъ, ако бѫда народенъ прѣдставитель, ще гласувамъ.

Прѣдседателътъ: Ще опрѣдѣлимъ дневния редъ за слѣдующето засѣдание, което ще бѫде въ понедѣлникъ.

На първо мѣсто: разглеждане законопроекта за бюджета на държавата за 1918 г.

На второ мѣсто: първо четене на законопроекта за облагане съ данъкъ увеличенитѣ печалби прѣзъ войната.

Трето: разглеждане прѣдложението на Пловдивската градска община за отдаване подъ концесия постройката на зданието за градски театъръ въ Пловдивъ.

(Вдигнато въ 5 ч. и 5 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседатель: **Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ**

Секретарь: **Д-ръ В. НЕЙЧЕВЪ**

За началникъ на Стенографското бюро: **ТР. ДИМИТРОВЪ**